

VNIVERSITAT Đ VALÈNCIA

SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL

**ESTAT DEL BENESTAR I POLÍTIQUES SOCIALS A
ESPANYA**

Òscar Barberà

SUMARI

- INTRODUCCIÓ
- PRINCIPALS ETAPES DE DESENVOLUPAMENT DE L'ESTAT DEL BENESTAR
- L'ESTAT DEL BENESTAR AVUI: PRINCIPALS CARACTERÍSTIQUES.
- REPTES DE FUTUR
- EVOLUCIÓ DE LES POLÍTIQUES SOCIALS

INTRODUCCIÓ

Preguntes rellevants:

- Identificar les principals etapes de desenvolupament de l'estat del benestar
- Identificar les principals característiques de l'estat del benestar
- Identificar els principals reptes de futur de l'estat del benestar
- Assenyalar les connexions entre canvis de govern i etapes de l'evolució de l'estat del benestar
- Descriure a grans trets l'evolució de les principals polítiques socials

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

ANTECEDENTS (1960-1977)

- **Modernització econòmica i social del Franquisme**
 - Planificació econòmica
 - Obertura internacional
 - Expansió de l'economia industrial fordista i de serveis (construcció, turisme).
- **Canvis socials profunds**
 - Intensa mobilitat del camp a la ciutat
 - Incipient societat de consum
- **Noves demandes socials**
 - Expansió de la Seguretat Social
 - Bases: creació de drets socials derivats de la relació laboral.
 - Expansió de l'ensenyament públic (primari, secundari).

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

EXPANSIÓ I CONSOLIDACIÓ (1977-1993)

○ Institucionalització (1977-1978)

- **Context:**

- Crisi econòmica
- Ascens de demandes de democratització

- **Pactes de la Moncloa 1977**

- Pacte polític fonamental per a superar la crisi econòmica, evitar la conflictivitat laboral i garantir la democràcia.
- Fi de les institucions corporatives: Sindicat vertical.
- Augment impostos: IRPF – patrimoni – successions.
- Augment del sector públic: pensions / SS / farmàcia / educació.
- Contenció preus (salaris treballadors).

- **Constitució espanyola 1978**

- Títol I: drets socials.

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

○ **Expansió inicial (1977-1988)**

- **Context:**

- Crisi econòmica fins a mitjan dècada de 1980
- Entrada en la **CEE**, des de 1986.

- **Polítiques econòmiques d'ajustament estructural**

- Reconversió industrial, reformes sector públic industrial, reforma Seguretat Social.
- Reducció inflació, reducció desequilibri comercial i dèficit públic.

- **Política laboral**

- Flexibilització relacions laboral
- Reducció jornada i promoció restricció jubilacions anticipades
- Augment progressiu de la cobertura per desocupació

- **Estat del benestar**

- Augment de la despesa social sobre el PIB
- Universalització de serveis, però baixa intensitat protectora
- Límits: no reducció de les taxes de pobresa relativa.

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

○ Crisi d'intermediació (1988-1993)

- **Context:**

- Bonança econòmica
- Crisi interlocució social Govern – sindicats

- **Política econòmica**

- El dilema: competitivitat econòmica enfront de redistribució riquesa.

- **Política laboral**

- (Moderada) conflictivitat laboral
- Creixent dependència estatal dels sindicats
- Augment moderat poder adquisitiu treballadors

- **Estat del benestar**

- Continua l'expansió sense intensitat i sense reformes
- Problema: necessitat de reforma del sistema de pensions.

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

REFORMES I ESTABILITZACIÓ (1993-2004)

○ Context:

- Crisi econòmica 1993-1996. Fort creixement econòmic 1997-2008.
- Canvi govern PSOE → PP
- Constriccions entrada en la Unió econòmica i monetària

○ Política econòmica

- De la convergència social a la convergència econòmica i monetària
 - Reducció del dèficit i del deute públic
 - Entrada en l'euro

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

REFORMES I ESTABILITZACIÓ (1993-2004)

○ Política laboral

- Èxit de les polítiques de concertació del PP – caiguda conflictivitat laboral.
- Contenció sous i pactes centralitzats (des de 1997).
- Reforma laboral 1996
- Arribada massiva de nous immigrants

○ Estat del benestar

- Reformes estructurals: pensions, pla ocupació rural, INEM.
- Contenció de la provisió pública
- Augment de la participació del mercat en la despesa social (reformes 1998).
- Descentralització autonòmica dels sistemes de benestar
- Intensitat protectora decreixent

ETAPES DE L'ESTAT DEL BENESTAR

ADOPCIÓ NOVES POLÍTIQUES (2004-2008)

○ Context:

- Fort creixement econòmic

○ Política econòmica

- Creixement basat en la demanda interna (construcció) i el turisme de masses.

○ Política laboral

- Moderació salarial
- Expansió de l'ocupació d'immigrants
- Alta precarietat, baixa productivitat, alta temporalitat.
- Baixa despesa social en polítiques actives d'ocupació

○ Estat del benestar

- Llei de Dependència 2007
- Increment de les pensions mínimes
- Polítiques de suport a la família (xec bebè).

L'ESTAT DEL BENESTAR AVUI (2008-)

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL MODEL

- Àmplia legitimitat de l'Estat del benestar
 - Ampli suport ciutadà
 - Debat polític sobre el model
 - Demandes d'extensió de serveis, millora qualitat i eficiència.
- Universalització de serveis i prestacions
 - Sanitat, pensions, educació.
 - Incompleta en protecció desocupació, serveis socials, rendes mínimes.
- Baixa intensitat protectora
 - Pèrdua poder adquisitiu pensions assistencials
 - Congelació pensions 2010
- Límits estructurals
 - Incapacitat reduir pobresa relativa i polítiques contra l'exclusió social
 - Diferencial crònic amb la UE-15

L'ESTAT DEL BENESTAR AVUI (2008-)

○ Descentralització territorial

- Manca de coordinació institucional
- Poca cohesió social i diferències territorials en l'oferta de serveis

○ Seguretat Social fragmentada

- Contributiu
- No contributiu
- Problemes de viabilitat futura

○ Sistema de solidaritat social basat en el paper assistencial de la dona

- Dificultat de la dona per a accedir al mercat laboral
- Dificultat de conciliació familiar i laboral

○ Pes creixent de la despesa privada en sanitat

- Demanda de més qualitat per part de les classes mitjanes

L'ESTAT DEL BENESTAR AVUI (2008-)

○ Centralitat de la concertació col·lectiva

- Neocorporativisme: paper sindicats i patronal en les polítiques laborals i socials.
- Estratègia sindicats: moderació salarial a canvi de polítiques socials.

Espanya com a híbrid institucional: model familiar mediterrani (dona); model universalitzat continental (sanitat, pensions, educació; model nòrdic (igualtat).

EL FUTUR DE L'ESTAT DEL BENESTAR

○ EL FUTUR IMMEDIAT

- **Context:**
 - Crisi econòmica
 - Marge d'actuació limitat per la convergència monetària europea
- **Política econòmica**
 - Polítiques de desesa neokeynesianes (2008-10): *pla E*
 - Política d'ajustament (2010-).
- **Política laboral**
 - Reforma laboral pendent
 - Davallada sous funcionaris
- **Estat del benestar**
 - Redefinició de les polítiques socials?
 - Supressió xec bebè
 - Congelació pensions
 - Augment edat de jubilació

EL FUTUR DE L'ESTAT DEL BENESTAR

○ EL FUTUR A MIG I LLARG TERMINI

- **Noves demandes socials**

- Augment envelliment de la població
- Augment de la immigració i dels costos de la integració social dels immigrants
- Transformació del paper de la dona – incorporació al mercat laboral.
- Augment de la marginació social, fruit de la crisi econòmica.

- **Pressions (ideològiques) pel canvi del sistema**

- A favor de l'expansió de nous serveis per a les noves demandes
- A favor de la contenció del paper de l'estat i de l'expansió d'un sistema mixt

EL FUTUR DE L'ESTAT DEL BENESTAR

- **Tendències d'evolució**
 - Major pes del sector privat
 - Més complexitat institucional
 - Descentralització
 - Mercantilització
 - Expansió del tercer sector
 - Eixamplament de tendències dualitzants?
 - Treballadors protegits enfront de precarietat laboral
 - Classe mitjana enfront de massa creixent de pobresa relativa
 - Immigrants enfront de nadius

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

○ MERCAT LABORAL

● Acords durant la Transició

- Pactes de la Moncloa, 1977.
- *Acord bàsic interconfederal*, 1979.
- *Acord marc interconfederal*, 1980.
- *Llei de l'estatut dels treballadors*.
- *Acord nacional d'ocupació*, 1981.

Moderació salarial, flexibilització, contractació temporal, reducció jornada laboral, jubilacions anticipades

● Acords governs PSOE

- *Acord interconfederal*, 1983.
- *Acord econòmic i social*, 1984-1986.

Moderació salarial, límits de jornada, vacances

- Acords, 1990.

Augment poder adquisitiu funcionaris, pensionistes i pla d'ocupació rural

Acord nacional formació contínua, 1994.

Gestió formació contínua per patronal i sindicats

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

- **Reformes PP**

- *Reforma laboral*, 1996.
- *Reforma laboral*, 1998.
- *Acord marc salarial*, 2001.

Reforma de les causes i abaratiment de l'acomiadament. Nous contractes per a joves i dones (temps parcial).

- *Reial Decret Llei 2002* (vaga general 2002).

Canvis en el pla d'ocupació rural, en els salaris de tramitació... Diferències resoltes

- Acord per a la negociació col·lectiva, 2002-2004.

- **Reformes PSOE**

- *Acord interconfederal per a la negociació*, 2004-2008.
- *Acord per a la millora del creixement i de l'ocupació*, 2006.

Impuls contratació indefinida, conversió contractes temporals en fixos .

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

○ SISTEMA DE PENSIONS

- **Llei 26/1990, de pensions no contributives.**
 - Universalització del sistema públic de pensions
- **Pacte de Toledo (abril 1995).**
 - Reforçar el caràcter contributiu del sistema
 - Ampliació anys cotitzats, edat de jubilació, etc.
 - Millora de les pensions mínimes no contributives
 - Separar pensions contributives de les no contributives
 - Plans de pensions privats i complementaris
- **Fons de reserva de la Seguretat Social, 1999.**
- **Renovació del pacte de Toledo, 2003.**
- **Llei de la Seguretat Social, 2006.**
 - Reforça la natura contributiva: augments de l'edat de jubilació, equiparació de parelles de fet amb matrimonis, etc.

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

○ SISTEMA SANITARI

- Llei general de sanitat, 1986.
 - Universal, finançament públic, gestió descentralitzada CA.
 - Reptes:
 - Augment de població
 - Valoració ciutadana: menys cues en atenció primària i millor qualitat assistencial.
- Reformes
 - **2002** – culminació procés descentralització en deu CA.
 - **2003** – llei de la cohesió i qualitat del SNS.
 - Catàleg de prestacions + atenció sociosanitària.
 - Fons de cohesió sanitària
 - Plans de qualitat
 - **2002** – reforma del finançament de la sanitat (reforma finançament autonòmic).
 - **2009** – Reforma finançament sanitat (reforma finançament autonòmic).

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

○ **PROTECCIÓ DEPENDÈNCIA I CURES DE LLARGA DURADA**

- Llei de la dependència, 2006.
 - Universalitat, caràcter públic de la prestació, igualtat d'accés, copagament.
 - Problemes d'implantació

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

○ INTEGRACIÓ SOCIAL DELS IMMIGRANTS

- Augments de població
 - 1990: tres-cents mil immigrants.
 - 2005: dos milions set-cents mil immigrants (més de vuit-cents mil il·legals).
- Polítiques públiques
 - Integració sociolaboral: ***Llei d'estrangeria, 1985.***
 - Universalització de l'assistència sanitària i accés als serveis socials.
 - Del requisit del treball al requisit de la residència
 - Control de fluxos: ***Llei d'estrangeria, 2000.***
- Problemes d'integració dels immigrants
 - Temporalitat del treball
 - Precarietat del treball

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

- POLÍTIQUES D'IGUALTAT I CONCILIACIÓ LABORAL FAMILIAR
- Lleis d'integració social dels minusvàlids
- Lleis per a la conciliació vida labora i familiar, 1999.
- Llei d'igualtat entre homes i dones, 2007.
 - Prevenció violència de gènere
 - Discriminació salarial i de pensions
 - Presència de les dones en la vida pública
 - Plans d'igualtat en les empreses
 - Resolució problemes conciliació

POLÍTIQUES SOCIALS: EVOLUCIÓ.

○ LLUITA CONTRA LA MARGINACIÓ SOCIAL

- 1989-1995: sistemes regionals de rendes mínimes.
- 1985-1990: sistemes regionals de serveis socials personals.
- [1985-1990: extensió de l'obligatorietat de l'ensenyament dels 6 als 16 anys].
- Configuració incompleta d'una xarxa de protecció social
- Subordinació a la resta de polítiques socials.